

выясняется путём сопоставления прямого и переносного значений одного и того же словосочетания (вухомъводзиць,- быть не внимательным [3, с.76], а также сравнением двух статей (словарной и фразеологической: «глаголы» и «глаголы читаць») – Пришовъ подь самые глаголы (церковное), или в переносном – Ты тутъ ликуешъ, а кони твое глаголы читаюць [3, с.112].

Коротко подводя итог исследования фразеологического материала в словаре И.И.Носовича, нужно отметить, что выдающийся лексикограф:

- впервые в истории славянского языкознания дал образцы фразеографических статей, лексикографической разработки фразеологизмов;
- поместил в словаре богатый фразеологический материал;
- подготовил основу для дальнейшей лексикографической разработки славянской фразеологии.

В целом «Словарь белорусского наречия» положил начало нормализации словарного состава белорусского литературного языка и является первым белорусским национальным словарём. Обобщение в одном источнике богатейших лексических ресурсов т. н. «наречия» дало И. Носовичу возможность подчеркнуть наличие на славянском языковом ландшафте самостоятельного славянского языка и подготовило почву для выражения национального самосознания носителей языка.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Белазааровіч, В.А. Гістарыяграфія гісторыі Беларусі: дапаможнік / В.А. Белазааровіч; пад агульн. рэд. І.П. Крэня, А.М. Нечухрына. – Гродна: ГрДУ, 2006. – 346 с.
2. Гуліцкі, М.Ф. Нарысы гісторыі беларускай лексікаграфіі (XIX – пачатак XX ст.) / М.Ф. Гуліцкі. – Мінск: Выш. школа, 1978. – 120 с.
3. Словарь Бѣлорусскаго нарѣчія, составленный И.И. Носовичемъ. – СПб: 1874.

ГІСТОРЫЯ РАЗВІЦЦА БЕЛАРУСКАЙ ЛЕКСІКАГРАФІІ

УА «Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»

Вярышка Г.С., студэнтка 3 курса лячэбнага факультэта

Кафедра рускай і беларускай моў

Навуковы кіраўнік – старшы выкладчык Варанец В.І.

І. Лексікаграфія – раздзел мовазнаўства, які займаецца тэорыяй і практыкай складання слоўнікаў розных тыпаў. Лексікаграфіі таксама называецца сукупнасць усіх слоўнікаў.

Самыя раннія сляды лексікаграфічнай працы ў Беларусі адносяцца к пачатку XVI ст. Гэты перыяд у гісторыі грамадскага жыцця беларускага народа, яго мовы і культуры займае асобае месца. Важнейшай яго асаблівасцю з'яўляецца, па-першае, завяршэнне фарміравання беларускай народнасці, якая

вядзе рашучую барацьбу за свае вызваленне з-пад улады літоўска-польскіх феадалаў і за далучэнне беларускіх зямель да зямель братняга рускага народа; а па-другое, узнікненне такога магутнага культурна-асветнага фактара, як кнігадрукарства, якое садзейнічае фарміраванню беларускай літаратурнай мовы і падняццю культуры наогул у заходнерускім краі. Адсюль можна зрабіць вынік, што першапраходцам у беларускай лексікаграфіі з’яўляецца Францыск Скарына. Гэта выражаецца ў тым, што ў свіх перакладах Скарына, незразумелыя словы, тлумачыў пры дапамозе глос. Гэта значыць, ён рабіў кнігі больш зразумелымі для людзей.

Побач з пашырэннем традыцый тлумачэння незразумелых слоў пры дапамозе глос, у канцы 16 ст. у Беларусі пачынаюць з’яўляцца першыя спробы складання невялікіх слоўнікаў, так званых “прыточнікаў”, або гласарыяў. Да іх ліку адносяцца: «Лексисъ съ толкованіемъ словенскихъ мовъ просто» (1581 г.), «Жидовская реч, неразумное на разум, иж в Евангелии и в Апостоле, в Псалтири и в Паремии и у иных книгах...» (1593 г.), «Лексикон в кротце албо речник выборных речей к словенщизне закрытыхъ» (1660 г.).

II. Тыпалогія слоўнікаў вызначаецца паводле розных аспектаў – тэматыкі, адрасата слоўнікі і аб’ёму словапіса:

1. Слоўнікі, якія апісваюць лексічную сістэму мовы (тлумачальныя, слоўнікі новых слоў, слоўнікі па фразеалогіі і г. д.)
2. Слоўнікі, якія апісваюць граматычную сістэму мовы (марфалагічныя і сінтаксічныя ўласцівасці слова)
3. Слоўнікі спалучальнасці.
4. Слоўнікі по словаўтварэнню.
5. Слоўнікі па арфаграфіі.
6. Слоўнікі тэрмінаў і іншыя.

Тыпы слоўнікаў:

- Аднамоўныя слоўнікі – слоўнікі, у якіх словы тлумачацца сродкамі той жа мовы. Яны могуць уключаць усе словы нацыянальнай мовы або лексіку якога-небудзь пласты ці стылю (тлумачальныя, дыялектныя, слоўнікі неалагізмаў).
- Перакладныя (двух- і шматмоўныя) слоўнікі – слоўнікі, у якіх да рээстравых слоў адной мовы даюцца адпаведнікі іншай мовай, г. зн. загалоўныя словы зыходнай мовы перакладаюцца лексічнымі сродкамі іншай мовы.
- Слоўнікі лінгвістычныя – кнігі, якія ўтрымліваюць у сабе сістэматызаванае апісанне моўных адзінак, перш за ўсё слоў. Асобны прыватны тэкст, прысвечаны моўнай адзінцы або групе адзінак.
- Слоўнікі энцыклапедычныя (энцыклапедыі) – кнігі, якія змяшчаюць апісанне пэўнай галіны ведаў у сціслым выглядзе. Як і тлумачальныя лінгвістычныя слоўнікі, энцыклапедычныя слоўнікі ўяўляюць сабой алфавітную паслядоўнасць прыватных тэкстаў – слоўнікавых артыкулаў, у якіх апісваюцца навуковыя паняцці, гістарычныя падзеі з розных галін ведаў, падаюцца персаналіі выдатных прадстаўнікоў пэўных сфер дзейнасці.

- Тэзаўрус – 1. Слоўнік, які падае лексічны склад мовы з сямантычнымі разрадамі (паняццевымі рубрыкамі) розных ступеней абагульнення і колькасці з перакрываваемым групуваннем. 2. Інфармацыйна-пошукавы слоўнік, які падае ў алфавітным парадку сукупнасць тэрмінаў (дэскрыптараў) пэўнай галіны ведаў з сістэматызацыяй іх іерархічных і карэляцыйных адносін. 3. Слоўнік (часцей тлумачальнага тыпу), мэтай якога з’яўляецца поўны ахоп лексічнага складу мовы.
- Тлумачальны слоўнік – універсальны аднамоўны слоўнік, які падае лексіка-фразеалагічны склад мовы з тлумачэннем значэння, граматычных і стылістычных асаблівасцей ужывання рэестравых адзінак, а таксама з такімі менш абавязковымі лексікаграфічнымі параметрамі, як вымаўленне, правапіс словаформ, этымалогія, першая пісьмовая або слоўнікавая фіксацыя, падача сінонімаў і антонімаў, іншамовных адпаведнікаў.

ІІІ. Яшчэ не так даўно слоўнікі у жыцці чалавека займалі вельмі важнае месца. Калі патрэбна было тлумачэнне слова або яго правапіс чалавек звяртаўся да слоўніка. І заўсёды там знаходзілася патрэбная інфармацыя. Але у сучаснасці навука зрабіла вельмі вялікі крок і з’явілася сетка інтэрнет, дзе можна знайсці амаль усё. Адсюль любая дапамога слоўніка не так патрэбна, таму што гэта можна знайсці ў інтэрнеце.

ВОБРАЗЫ БАЦЬКІ І МАЦІ Ў ВАЕННАЙ ЛІРЫЦЫ ВІКТАРА ШЫМУКА

УА «Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»

Максімовіч К.У., студэнтка 1 курса лячэбнага факультэта

Кафедра сацыяльна-гуманітарных навук

Навуковы кіраўнік – канд. гіст. навук, дацэнт Сільвановіч С.А.

Віктар Шымук, паэт з Дзятлаўшчыны, мой зямляк, напісаў шмат шчырых і пранікнёных вершаў пра вайну, якую перажыў малым хлапчуком, лічы дзіцём, і па-свойму, глыбока і балюча, асэнсаваў яе. Асэнсаваў і як хлапчук, і як сын гаротнай ўдавы, і як сын сваёй малой радзімы, і як дарослы чалавек, паэт, сэрца якога не можа пазбавіцца жудасных успамінаў. Але нягледзячы на тое, што ў 80-90 гады мінулага стагоддзя выйшла некалькі зборнікаў паэта, яго вершы чыталіся па радыё, песні на словы В. Шымука гучалі ў эфіры, яго творчасць застаецца невядомай шырокай публіцы, а ў крытычных матэрыялах, прысвечаных беларускай паэзіі, няма аналізу яго вершаў. З гэтае прычыне мне хочацца звярнуць увагу на яго творчасць, прааналізаваць яго ваенную лірыку і больш падрабязна спыніцца на тэме бацькоў і дзяцей у час ваеннага ліхалецця.

У вершы “Сустрэча з бацькам” В.Шымук расказвае чытачу гісторыю пасляваеннай рэчаіснасці. Сям’я не дачакалася з вайны свайго карміцеля, доўгія гады не ведала нават, дзе месца яго апошняга спачыну. Прайшло сорак год пасляваеннага часу ў пошуках і вечнай памяці пра яго, і раптам ліст – знайшлося месца пахавання. І ўся сям’я рушыла ў дарогу, каб пакланіцца